

16

týdeník Hospodářských novin

20.–26. dubna 2000 | cena 22 Kč

EKONOM

Stavbaře zachvátil
mírný optimismus 10

Joseph Stiglitz
se obořil na MMF 65

Zákon o veřejné
podpoře příloha

Zelená zeleným

Miloš
Kužvart

str. 26

7712101071005

Moderní bankovní a finanční služby příloha

KŘEMÍK MÍSTO OCELI?

Když se nám podařilo ministra životního prostředí konečně vytáhnout z hlučících (i zakouřených) prostor Parlamentu na terasu a pak na procházku po Karlově mostě, povzdychl si: Sami jste slyšeli, jak se tam někdy nesmyslně ztrácí čas. Ale ten potřebujeme, abychom neprohráli v úsilí o trvale udržitelný rozvoj ekonomiky a ekologie.

E Jaký je náš stav životního prostředí ve srovnání s členskými a kandidátskými státy EU, zejména s našimi sousedy?

Porovnáme-li náš stav se Spolkovou republikou Německo či s Rakouskem, zjišťujeme výrazný rozdíl i mezi nimi. Bývalá NDR má v příhraničí, tj. v Sasku a Podkrušnohoří, mnoho podobných problémů jako my. Jinak je tomu mezi jižními Čechami a Moravou a na druhé straně Rakouskem. V Rakousku se podařilo udělat obrovský pokrok ve všech složkách, ať už je to ochrana ovzduší, vod či nakládání s odpady. V porovnání s Polskem a Maďarskem, případně Slovenskem, jsme na tom zhruba obdobně. Výdaje na životní prostředí jsou u nás za posledních deset let o poznání vyšší, než byly v tomto období výdaje států OECD. Důvod je jasný: museli jsme ujit větší kus cesty než tyto země. Ty byly nuceny se například v oblasti energetiky vyrovnat s ropnými šoky sedmdesátých let a přejít na efektivnější technologie.

E V dokumentu Státní politika životního prostředí z minulého roku hovoříte o dvou variantách vývojového scénáře do roku 2005: minimální, podle níž bychom dosáhli průměrných parametrů EU z poloviny 90. let, a optimální, kdy bychom se dostali na stejný průměr s EU, což znamená současný stav nejvyspělejších členů. Proč dvě varianty?

Ta optimální vychází z předpokladu dostatku finančních prostředků. Ale zatím nejvíce krácenou kapitolou z hlediska vstupu do EU je právě životní prostředí. Z toho vzniká velké nebezpečí, že právě tato kapitola bude vyža-

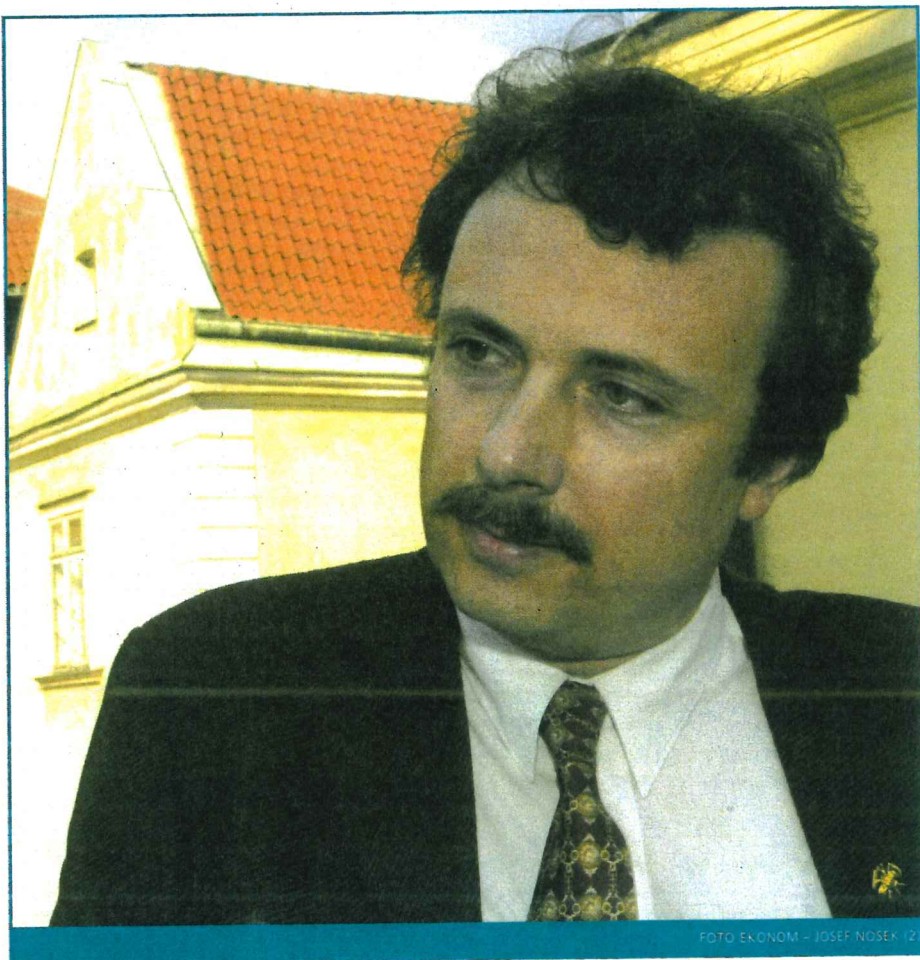

FOTO EKONOM - JOSEF NOSEK (2)

dovat relativně nejvíce přechodných období, protože nebudeme s to dostát svým závazkům.

E Kde vy sám vidíte zdroje finančních prostředků? Ve státním rozpočtu, který už tak je přetížen?

Ten se stále méně podílí na financování životního prostředí. Největší tíha padá na komunální sféru, dále zdroje soukromé, podnikatelské. Ze škrtů v rozpočtu bych obavy ani tak neměl. Ale z ekonomických resortů zaznívají úvahy, aby se zrušil jeden ze základních principů EU, totiž princip »znečišťovatel platí«. Jenže právě k obrovskému zlepšení komunální ekologie přispělo zpoplatnění znečišťování ovzduší a vod, centralizování tohoto finančního zdroje a přerozdělení ve prospěch komunální sféry, malých čistíren odpadních vod. Pokud se vzdáme toho, že se bude platit za znečišťování, uvažovaná časová období se tentokrát mnohonásobně prodlouží.

E Ve zmíněném dokumentu navrhuje zavedení environmentální daně.

Tím bychom konečně naplnili zákon o daňové soustavě z roku 1992, který v jednom z paragrafů pamatuje na takovou daň. Žádná z minulých vlád však tento požadavek nenaplnila. Je dobré, že je nyní v Parlamentu celý komplex zákonů o energetice, v nichž se počítá i se zeleným haléřem, tzn. zpoplatněním elektřiny a vytvářením rezervy cca půl miliardy korun na podporu obnovitelných zdrojů.

E Jaký je vůbec stav legislativy v oblasti životního prostředí?

Legislativní smršť se změnila v uragán a tato vláda napravuje i v oblasti legislativy životního prostředí zděděný obrovský dluh. Co musíme udělat? V nejbližších letech se dostat do shody s požadavky EU. Že vyjednáváme o několika přechodných obdobích, je

dáno především ekonomickými důvody. Přestože budeme mít přísné zákony a limity, není v ekonomických možnostech této země například rychle vystavět všechny potřebné čističky odpadních vod.

E Jaké zákony chystá vaše ministerstvo?

Návrhy nových zákonů o vodách, odpadech, obalech a ovzduší. Většina z těchto oblastí je pokryta kvalitní legislativou – dokladem toho je např. zlepšený stav ovzduší či vod. Ale při screeningu přesně před rokem jsme došli k závěru, že pouhá novela zákonů by neměla smysl, musíme předložit nové právní úpravy, už plně kompatibilní s EU.

Zmínil jste se o komunální ekologické politice. Jaké otázky životního prostředí by měly řešit obce a města, případně nové kraje?

Reforma veřejné správy, vznik krajů, je politicky správné rozhodnutí. Na druhou stranu se menší obce obávají, že krajské zřízení obrovským způsobem zvýrazní roli statutárních měst a jejich vliv na samosprávné funkce či působnosti přenesené do státní správy. Ovlivní to také přerozdělování finančních zdrojů z evropských fondů. Role menších obcí, které si zatím na úrovni okresů byly rovny, se v krajských zastupitelstvech sníží. Sdílím tuto obavu, ale jediné, co jako člen vlády mohu udělat, je to, že po českých a moravských obcích budu vyzývat občany: hlaste se na kandidátky krajských samospráv. Jací tam budou lidé, taková bude samospráva. Pokud se těchto míst zmocní různé pochybné síly, mafie, pak to přičítáme sami sobě.

E Stále narážíme na problém vztahu ekologie a ekonomiky. Musí být opravdu v rozporu?

V současnosti je bohužel stále ještě vnímán jako otevřeně kontroverzní. Musel jsem se usmát, když předseda ČMKOS Richard Falbr dostal otázku: »Pane senátore, jste odborář hájící zájmy pracujících a přitom se účastníte otevření ekologického centra v Mostě?« Naštěstí odpověděl na úrovni – vždyť ekologie a ekonomika musí jít ruku v ruce. Kdybych se chtěl snížit k určité vulgarizaci, řekl bych, že opakované úniky kyanidů v Rumunsku jsou klasickou ukázkou toho, jak pseudoekonomika založená na drancování přírody je v rozporu s ochranou životního prostředí. Třeba v Dánsku či Norsku ochrana prostředí prorůstá do ekonomiky a je prioritou občanů a samospráv. Vláda, která by se v těchto zemích chovala k prostředí nešetrně, by okamžitě padla.

E Mezi hlavními problémy životního prostředí uvádíte na prvním místě přeměnu technologií a celkové pojetí průmyslové výroby.

Je to naprosto logické. Je zcela lichá představa, že do EU nás dovedou nějaká ocelová města Julia Verna. Nás může mezi nejvyspělejší země přivést pouze zvýšení efektivity výroby a efektivity čerpání zdrojů. V obou směrech zaostáváme. Spotřeba energie na jednotku produkce je u nás dvojnásobná oproti zemím EU. Buď stav napravíme, nebo nemáme šanci.

E Znamená to zavést především progresivní typy výroby, jako je elektronika?

Nejenom. Můžete přece vyrábět řadu oceli nebo stavebních dílců, ale efektivněji a čist-

ším způsobem. Nepředstavuji si, že celá ČR se změní v jakési křemíkové údolí nebo že budeme vyrábět pouze hodinky. Fakta z automobilky Škoda hovoří o tom, že se při dvojnásobné produkci aut dosáhlo nižší spotřeby elektřiny, než byla původně.

E Kvalitní technologie – to je například vstup firmy Philips, která chce u nás stavět nový závod. Na zelené louce. Ale vy sám jste uváděl, že upřednostňujete využití starých budov, proluk apod.?

To je investice, která přímo přinese 3250 nových pracovních míst. A charakteristika požadavků investora byla taková, že by sotva vyhovoval nějaký starý objekt. Sám jsem pracoval dva a půl roku jako auditor jakosti a vím, jak jsou koncipovány moderní provozy. Představa, že budeme investorům vnučovat staré objekty, je nesmyslná. Ale můžeme pro to vytvářet vhodné podmínky, například miliardy korun se vydávají na jejich sanaci, aby je bylo možné využít.

E Nenarušují vaši politiku životního prostředí vznikající průmyslové zóny?

Nelze je všechny sloučit do jedné skupiny. Vždycky je největší zájem o kvalifikovanou pracovní sílu, a ta je většinou tam, kde jsou staré tovární objekty. Pokud by měly vzniknout na »zelené louce«, musíme postupovat podle zákona, abychom chránili nejvyšší zemědělskou půdu. Velmi často nepovolíme vyjmutí zemědělské půdy právě pro její vysokou bonitu.

E Ale co stavba super a hypermarketů, které rostou kolem měst, třeba kolem

INZERCE

Microsoft
Office 2000
Premium

www.microsoft.com/cze/office

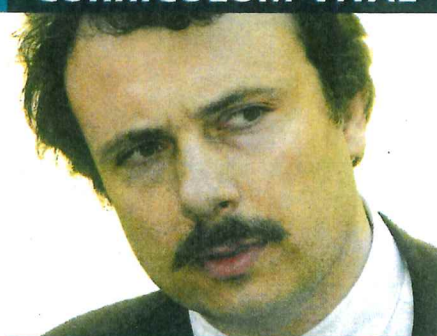

Připomíná Vám tato situace něco?

Publikování dat na Internetu bylo až dosud nelehkou záležitostí. S novým Microsoft Office 2000 se pro Vás tento problém stane hračkou. Pomocí funkcí usnadňujících přenos dat na Internet a intranet lze prakticky každý dokument publikovat jako www stránku. Jednoduše řečeno, umístění dokumentů na Internet zvládne nyní prakticky každý, a to i včetně správy publikovaných dat. Pokud chcete mít Váš Office 2000 ještě hodnotnější, poříďte si navíc Microsoft Office 2000 Plus!, obsahující komplexní zdroj šablon a řešení usnadňujících Vaši práci, který je zdarma k dispozici na adrese: www.microsoft.com/cze/office/plus.

Další informace:
ČR: +420 (2) 21 777 222, e-mail: czinfo@microsoft.com

Microsoft®
Roztočte česká kola i kolečka®

MILOŠ KUŽVART

narozen 20. listopadu 1960 v Praze, rozvedený, syn Jan. Absolvoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy, obor geologie a geochemie a v r. 1990 postgraduální studium Dálkový průzkum Země, kurzy životního prostředí organizované UNITAR a americkou agenturou ochrany životního prostředí EPA. V r. 1995 studoval obor životního prostředí na Open University. Zaměstnání nastoupil v r. 1986 jako geolog a v roce 1990 přešel na MŽP, kde postupně prošel od funkce vedoucího oddělení analýz a koncepcí po ministra. Byl zakládajícím členem Společnosti pro trvale udržitelný život, místopředsedou ekologické komise ČSSD a dosud přednáší studentům přírodovědecké fakulty UK.

Praha? Teď jsou zlatým prstenem byznysu, ale neslušel by těmto městům více zelený prstenec přírody?

Tohle byla zásadně mylná koncepce, protože navíc k obchodům mimo města není zpravidla žádný spoj, takže si zákazník na svůj nákup musí vzít své auto.

E Proč se tomu nebráníte?

Nemůžeme zménit to, co už stojí. Ale víte, kolik je kauz, v nichž jsme nedali souhlas s vynětím ze zemědělské půdy? Desítky.

E Můžete uvést případ, kdy jste nedali souhlas, a přesto stavba vyrostla?

Naštěstí nemohu, pokud jsme to nepovolili, nic nebylo postaveno.

E Ve sporu jste také s ministrem Grégrem o energetické politice.

Byl jsem ve vládě proti jejímu schválení a nebyl jsem sám. Mám za to, že neodpovídá situaci, v níž se nachází naše republika. Měla být mnohem více zaměřena na státní podporu úsporných opatření, na podporu obnovitelných zdrojů. Je obrovskou chybou pouze prolongovat současný neutěšený stav.

E V tom jste asi zajedno se stoupenci různých ekologických organizací. Jaký je váš názor na tato hnutí?

Jsou potřebná, většinou fungují velmi kvalitativně. Jsou však velmi různá – od čistě ochranných, která bych nazval s trochou nadsázky »brigádníky v přírodě«, ale bez nichž by se velkoplošná krajina stala časem útočištěm náletových dřevin, až po výsoco odborné organizace typu Společnosti pro trvale udržitelný život nebo organizace, které mají vysloveně nátlakový a kampaňovitý charakter, jako jsou hnutí Duha nebo Děti Země. Ve své mnohosti se vzájemně doplňují. Nedávno jsem byl na 25. narozeninách hnutí Brontosaurus, bohužel jsem nemohl být na oslavách Ochránců přírody. Ale snažím se se všemi maximálně komunikovat. Většinou fungují kvalitativně. U některých odborných problémů dochází nikoliv k tomu, že mají jiný názor, to je jejich svaté právo, ale k účelovému využívání údajů a někdy dokonce nepravd. To se velmi rychle obrací proti samotným organizacím, jejich největší devízou je přece pravda.

E Jak to dopadlo s prvním pásmem šumavského lesa, jehož stromy napadené kůrovcem chránili před pokácením mladí ochránáři vlastním tělem?

Kde stromům takto »pomohli«, tam se projevilo deseti- až patnáctinásobné navýšení kůrovce. V určitých částech parku se jim skutečně podařilo naplnit svou vizi: ať brouk

sežere, co se dá. Rozhodně nedovolím, aby Šumavu sežral kůrovec.

E Také stav našich vod je neuspokojivý, ať už jde o zdroje pitné vody, či čistění odpadních vod.

Od roku 1990 se stav vod systematicky zlepšuje. Bylo například postaveno 267 nových větších čistíren odpadních vod. Prakticky všechny aglomerace nad 10 000 obyvatel jsou vybaveny odpovídající čistírnou. Roste však podíl znečištění z plošných zdrojů, především v oblasti zemědělství v důsledku nevhodné praxe. Obrovským problémem je nízká kvalita povrchových i podzemních vod v řadě lokalit. Vody jsou zatíženy vyšším obsahem sedimentů, ať už jde o dusík nebo fosfor, zvýšený obsah těžkých kovů nebo mikrobiální znečištění. Při jednáních s EU dokládáme, že stav se díky obrovským investicím zlepšuje, ale tento problém je třeba řešit systémově: K tomu poslouží nový zákon, který předkládám vládě spolu s ministrem Fenclem a který by měl nabýt účinnosti od 1. ledna 2001. Je to zákon kodexového typu.

E Znamená to, že zahrnuje opatření k celkovému hospodaření s vodou?

Velká část laické veřejnosti rozumí pod pojmem »vodní hospodářství« ekonomické parametry hospodaření s vodou. Podle Evropské vodní charty je třeba to chápat především jako hospodárné zacházení s vodami. Co nám nenaprší, to nemáme. Někdy je toho málo, někdy až moc. Je tedy třeba spíše hovořit o »vodní politice«, jak to také používá ve svých dokumentech EU. A vytvořit takové legislativní a ekonomické nástroje, aby ti, kteří vodu užívají, vypouštějí či odebírají, byli maximálně motivováni k šetrnému zacházení s vodou.

E Problémem asi je, že dnes s vodami nakládají akciové společnosti, do nichž nemůže zasahovat dozorový orgán. Na rozdíl od situace před rokem 1989, kdy s vodami hospodařil stát, který také nastavoval parametry znečištění.

V EU se »vodní politika« pojímá jako nedílná součást životního prostředí, integrovaně se zajišťuje jakost a množství vod včetně souvisejících ekosystémů. K tomu také směřuje návrh zákona, o němž jsem se už zmínil. Ochranu a optimální využívání hraničních vodních toků a jezer, třeba Dyje, zajišťuje mezinárodní úmluva, jejíž ratifikace se připravuje. Má se dít tak, aby potřeba současné generace neomezila generace budoucí. To je jeden z principů trvale udržitelného rozvoje.

E Máme u nás 52 milionů tun odpadu. Co s ním budeme dělat? Vždyť

z tohoto množství se spaluje pouhých osm procent.

To je velmi málo. Musíme dělat řadu věcí.

E Jako dosud to ostatní zahrabávat, zakopávat?

Ono se to ani nezahrabává, ani nezakopává, ale ještě hůře – sype prostě na hromadu. Říká se tomu řízená skládka. Kdybychom to nechali být, celá republika by se jednou mohla změnit v jednu velkou řízenou skládku odpadů. Východisko je založeno na principu tří »R«: Reduce, Reuse, Recycle. Omezovat odpady a recyklovat je. Že s tím něco děláme, je doložitelné usnesením vlády č. 31/99 Sb. z loňského ledna o povinném zpětném odběru obalů a výrobků. V paragrafovaném znění je připraven návrh zákona o odpadech a návrh zákona o obalech ve formě věcného záměru.

E Kdo zaplatí zařízení na recyklaci obalů? Spotřebitel?

Ano. Ale umožníme spotřebiteli výběr, jakou láhev si chce z obchodu odnést – plastovou, skleněnou, vratnou či nevratnou. Jasně že to někdo musí zaplatit. Ale protože ekonomické parametry nejsou správně nastá-

veny, vyplácí se v řetězci výrobce – distributor – spotřebitel např. používat nevratné PET lahve. V EU jsou cenové parametry nastaveny jinak a k tomu také směřují loňská nařízení vlády a připravované zákony.

E Dobře víte, že tendence zákazníků je nakupovat tekutiny v PET lahvích, protože je to pohodlnější, odpadají problémy s vrácením a konec konců skleněné jsou dražší než plastové.

V zahraničí se vyplácí používat vratné plastové obaly. Už do ceny výrobku se zahrnuje to, že se musí umýt, mají omezenou dobu obratu a nakonec se musí recyklovat. U skleněných se počítá průměrný počet obřadů. Ale našemu zákazníkovi se větší nevyplácí mít část nepoužitelného výrobku ve formě skla, s jehož vrácením má problémy.

E Dnes je nemožné vrátit i plastovou láhev.

Ano, ale vezměme to z jiné stránky. V republice máme tři závody, které recyklují lahve na Dobrou vodu. Mají však problém s využitím vzniklého materiálu. Navrhoval jsem ministru Peltrámovi, ať se obrovské, dosud betonové akustické zábrany podél dálnic staví z materiálu z recyklovaných plastů. Jenže u nás jsou stále ještě levné suroviny – písek, vápenec. Ani firmám ani státu se ke škodě nás všech stále nevyplácí chovat se ekonomicky a zároveň ekologicky.

E Jste stoupenec hromadné dopravy před individuální. Zavedou se u nás po vzoru jiných zemí dny se střida-

vým zákazem jízdy lichých a sudých SPZ, dny bez aut?

Při naší národní povaze by to asi nebylo účinné – lidé si opatří obě čísla nebo bude tolik výjimek, že se to mine účinkem. Spíše se mělo využít územního plánování k tomu, aby se ve městech podstatně rozšířily zóny s hromadnou dopravou bez osobních aut.

E Při návštěvě premiéra ve Francii jste chtěl zasadit ve versailleském parku symbolický strom od nás, ale z vegetačních důvodů to nebylo možné. Už jste ho zasadil?

Předposlední březnovou sobotu jsem byl v Paříži i se svým třináctiletým synem a zasadil jsem dva a půl metru vysoký habrovec habristý – přesně podle požadavků architekta, který chce park obnovit ve stylu XVIII. století.

E Vy sám žijete ekologicky? Máte ekologicky nezávadný oděv, stravu, jezdíte na kole místo autem?

Užívání kola místo automobilu se stává určitým klišé. Všichni si vzpomínáme, jak někteří bývalí ministři jeli např. na Den Země do práce na kole. Ale bylo to jen kvůli fotoaparátům novinářů. Proč bych měl jezdit místo auta na kole? Snad stačí, když řeknu, že např. tuto neděli jsem se vrátil s přítelkyní z výletu vlakem. Služebně se musím pohybovat autem, nestačil bych jinak plnit své povinnosti. Sám sportuji – tedy jezdím na kole a běhám. A jak vidíte, neoblékám se do vydělané kůže zvířat ani do jutového pytle, který bych ukradl na stavbě. Stravuji se ve sněmovní restauraci a jinde, nejsem tedy vegetarián, a jím vše.

E Hovořili jsme převážně o ekologických úkolech na nejbližší období. Vzhledem k vašim studiím a předchozí praxi, jakou vidíte možnost sladit ekonomický rozvoj s životním prostředím, které bychom si přáli? Jaká je vaše vize republiky dejme tomu za padesát let?

Máme dvě možnosti: buď převládnu tlaky různých lobby – např. betonové nebo té, která zlikviduje dotace do podhorské krajiny a bude chovat skot pouze v nížinných oblastech. Pak nebudeme např. vědět, co s mlékem a budeme dotovat jeho odběr a ze státních prostředků platit kampaň, aby ho pili žáci ve školách apod. Nebo budeme jednat velmi kvalifikovaně, proběhne restrukturalizace průmyslu a zemědělství, dopravní stavby budou skutečně ekologicky šetrné, budeme více využívat železniční a hromadnou dopravu, kde postačí rychlostní komunikace, nebudeme stavět dálnice. To vše je o svobodném národě s efektivní ekonomikou ve zdravém životním prostředí a demokratickými institucemi.

E A také s citem pro prostředí, v němž žijeme.

Ten cit je samozřejmě nezbytný, ale kromě toho je nezbytné, aby se lidé chovali jako svobodné bytosti, které se nebudou jen jednou za čtyři roky řídit billboardy, zda mají volit pravou, levou, střední rukou, ale uvědomí si svá nezadatelná práva a permanentně je budou uplatňovat. Bylo by špatné rozhodování o této zemi ponechat jen na těch, kteří k tomu často mívají velmi pochybný mandát.

MILAN SYRUČEK

INZERCE

Microsoft
Office 2000
Premium

www.microsoft.com/cze/office

Připomíná Vám tato situace něco?

Analýzování dat, například z prodeje produktů, bylo často komplikované a nepřehledné. Údaje se musely přenášet a přepracovávat z databází do čitelné podoby s odpovídající hodnotou. Microsoft Office 2000 přináší nové analytické nástroje a možnost jednoduchého připojení se k databázím. Umožňuje analyzovat data rychleji a efektivněji než kdykoliv předtím. Aplikace Microsoft Excel umožňuje vytvořit tzv. „kontingenční graf“, ve kterém se průběžně analyzují Vaši požadovaná data. Pokud chcete mít Váš Office 2000 ještě hodnotnější, poříďte si navíc Microsoft Office 2000 Plus!, obsahující komplexní zdroj šablon a řešení usnadňujících Vaši práci, který je zdarma k dispozici na adrese: www.microsoft.com/cze/office/plus.

Další informace:
ČR: +420 (2) 21 777 222, e-mail: czinfo@microsoft.com

Microsoft®
Roztvoříme česká kola i kolečka®